

การบริหารทรัพย์สินอย่างมีความสุขด้วยสัมมาสติ: กรณีศึกษาบริบท ของอนาถบิณฑิกเศรษฐีกับสังคมไทยศตวรรษที่ 21

Right Mindful Asset Management for Happiness: A Case Study of Anathapindika the Wealthy in the Context of 21st Century Thai Society

Received: July 30, 2025

Revised: October 17, 2025

Accepted: October 26, 2025

วราพร กนกปรเมษฐ์¹

Waraporn Kanokporamet¹

(wksom2558@gmail.com)

บทคัดย่อ

สังคมไทยในศตวรรษที่ 21 เผชิญปัญหาหนี้สินครัวเรือนสูงถึงร้อยละ 89.3 ของ GDP อันเนื่องมาจากความรู้ทางการเงินต่ำ กระแสวัตถุนิยม และการขาดมิติทางจิตใจในการบริหารทรัพย์สิน บทความนี้ศึกษาแนวทางการบริหารทรัพย์สินของอนาถบิณฑิกเศรษฐีตามหลักสัมมาสติและวิเคราะห์การประยุกต์ใช้ในสังคมไทยปัจจุบัน หลักสัมมาสติในการบริหารทรัพย์สินประกอบด้วย การบูรณาการสติปัญญาที่แท้ การตระหนักรู้ความต้องการที่แท้จริง การเท่าทันความรู้สึกต่อการได้เสียทรัพย์สิน การรู้เท่าทันกิเลสในจิตใจ และการเข้าใจธรรมชาติไม่เที่ยงของทรัพย์สิน อนาถบิณฑิกเศรษฐีเป็นแบบอย่างการบริหารทรัพย์สินในสามมิติ คือ การหาทรัพย์สินด้วยความซื่อสัตย์ การใช้ทรัพย์สินอย่างพอประมาณและการไม่ยึดติดในทรัพย์สิน การประยุกต์ใช้ในสังคมไทยปัจจุบันครอบคลุม การแสวงหาทรัพย์สินด้วยสัมมาอาชีวะ การบริโภคอย่างมีสติ การออมลงทุนด้วยความรอบคอบ การแบ่งปันทรัพย์สินอย่างมีสติปัญญา และการบูรณาการกับเทคโนโลยีทางการเงิน ผลการศึกษาพบว่า การบริหารทรัพย์สินด้วยสัมมาสติช่วยสร้างสมดุลระหว่างความมั่งคั่งและความสุข ลดความเครียดทางการเงิน และเหมาะสมกับบริบทสังคมไทยที่มีรากฐานพระพุทธศาสนาและสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นำไปสู่ความมั่นคงทางการเงินและความเป็นอยู่ที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: พุทธจิตวิทยา, ความศรัทธา, การอบรมเลี้ยงดู, พฤติกรรมกตัญญู

¹ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Ph.D. (Buddhist Psychology Program), Department of Psychology, Mahachulalongkornrajavidyalaya
University

Abstract

Thai society in the 21st century faces household debt problems reaching 89.3% of GDP, stemming from low financial literacy, materialism, and the absence of spiritual dimensions in wealth management. This article examines Anathapindika's wealth management approach based on right mindfulness (samma-sati) and analyzes its application in contemporary Thai society. Right mindfulness in wealth management comprises the integration of the four foundations of mindfulness: awareness of genuine physical needs, understanding feelings toward gaining or losing wealth, recognizing mental defilements, and comprehending the impermanent nature of assets. Anathapindika exemplifies wealth management in three dimensions: earning wealth through honesty, using wealth moderately, and non-attachment to possessions. Applications in contemporary Thai society encompass acquiring wealth through right livelihood, mindful consumption, prudent saving and investment, wise wealth sharing, and integration with modern financial technology. The study finds that mindful wealth management creates balance between material prosperity and happiness, reduces financial stress, and suits the Thai social context rooted in Buddhism and aligned with the Sufficiency Economy Philosophy, leading to financial security and sustainable well-being.

Keywords: Right Mindfulness, Wealth Management, Anathapindika, Thai Society, Sufficiency Economy, 21st Century

บทนำ

ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์และระบบทุนนิยมที่ครอบงำสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 ปัญหาการบริหารทรัพย์สินและการใช้ชีวิตอย่างมีความสุขกลายเป็นประเด็นท้าทายสำหรับคนไทยในทุกระดับชั้น การขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารทรัพย์สินอย่างมีประสิทธิภาพนำไปสู่ปัญหาหนี้สินครัวเรือนที่พุ่งสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย (2565) ระบุว่า หนี้สินครัวเรือนของไทยในไตรมาสที่ 3 ของปี 2564 อยู่ที่ร้อยละ 89.3 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ซึ่งสูงเป็นอันดับต้น ๆ ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ปัญหาการบริหารทรัพย์สินของคนไทยมีหลายประการที่ซับซ้อนและเชื่อมโยงกัน เริ่มจากพื้นฐานการรู้เท่าทันทางการเงิน (Financial Literacy) ที่ยังอยู่ในระดับต่ำ โดยผลสำรวจขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ชี้ว่า คนไทยมีคะแนนความรู้ทางการเงินเฉลี่ยเพียง 12.8 จาก 21 คะแนน ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2564) ปัญหานี้ยิ่งทวีความรุนแรงด้วยการเข้าถึงสินเชื่อที่ง่ายขึ้นผ่านเทคโนโลยีทางการเงินสมัยใหม่ การกระตุ้นการบริโภคผ่านกลยุทธ์การตลาดที่ซับซ้อนและค่านิยมวัตถุนิยมที่แพร่หลายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเกินตัวและการก่อหนี้เพื่อการบริโภคที่ไม่จำเป็น

ในขณะที่แนวคิดการบริหารทรัพย์สินในปัจจุบันมักเน้นเทคนิคและกลยุทธ์ทางการเงินเป็นหลัก แต่มิติด้านจิตใจและความสุขที่แท้จริงมักถูกละเลย พระพุทธศาสนาซึ่งเป็นที่เคารพศรัทธาของวัฒนธรรมไทยได้นำเสนอแนวทางการบริหารทรัพย์สินที่สมดุลระหว่างประโยชน์ทางวัตถุและจิตใจผ่านหลักธรรมและแบบอย่างของพุทธสาวก โดยเฉพาะอนาลาปิณฑิกเศรษฐี ผู้เป็นแบบอย่างของการเป็นคฤหัสถ์ที่ประสบความสำเร็จในการบริหารทรัพย์สินและการดำเนินชีวิตที่เปี่ยมด้วยความสุขและการเกื้อกูลสังคม

หลักสัมมาสติ หนึ่งในองค์ประกอบของมรรคมืองค์แปด เป็นหลักธรรมสำคัญที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารทรัพย์สินอย่างมีสติและสร้างสมดุลในชีวิต การมีสติในการบริหารทรัพย์สินไม่เพียงช่วยให้บุคคลหลีกเลี่ยงพฤติกรรมทางการเงินที่เป็นอันตราย เช่น การใช้จ่ายฟุ่มเฟือย การก่อหนี้เกินตัว หรือการลงทุนที่มีความเสี่ยงสูงเกินไป แต่ยังช่วยให้ความตระหนักรู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างเงินและความสุขที่แท้จริง จากการศึกษาของพระครูอนุกุลกัลยาณกิจ (2568) พบว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารการเงินส่วนบุคคลช่วยให้เกิดความสมดุลระหว่างความมั่งคั่งทางวัตถุและความสุขทางจิตใจ นำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นโดยรวม

บทความนี้ มุ่งศึกษาแนวทางการบริหารทรัพย์สินของอนาลาปิณฑิกเศรษฐีตามหลักสัมมาสติ และวิเคราะห์การประยุกต์ใช้ในบริบทสังคมไทยปัจจุบัน เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารทรัพย์สินที่นำไปสู่ความมั่งคั่งอย่างยั่งยืนและความสุขที่แท้จริง ผลการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาด้านการเงินส่วนบุคคลที่บูรณาการมิติทางจิตใจและวัฒนธรรม ช่วยให้บุคคลทั่วไปมีแนวทางในการบริหารทรัพย์สินที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทยและเป็นแนวทางสำหรับผู้กำหนดนโยบายในการส่งเสริมความมั่นคงทางการเงินและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน

หลักสัมมาสติในการบริหารทรัพย์สินอย่างมีสติ

สัมมาสติ หรือความระลึกชอบ เป็นองค์ประกอบหนึ่งในมรรคมงคลแปดอันเป็นหนทางสู่ความพ้นทุกข์ตามหลักพระพุทธศาสนา พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2559) อธิบายว่า สัมมาสติ คือ การตั้งจิตกำหนดพิจารณาสิ่งทั้งหลายให้รู้เห็นตามความเป็นจริง การมีสติกำกับคฤจิตและความคิดของตนเอง ไม่ปล่อยให้อุศลครอบงำ สติเป็นเสมือนเครื่องกำกับและควบคุมการกระทำทั้งปวงให้อยู่ในกรอบของความดีงาม

สัมมาสติมีขอบเขตครอบคลุมการเจริญสติปัฏฐาน 4 คือ สัมมาสติในการบริหารทรัพย์สินคือการนำหลักสติปัฏฐานสี่มาประยุกต์ใช้อย่างบูรณาการ โดยเริ่มจากการตระหนักรู้ความต้องการที่แท้จริงทางกายเพื่อไม่ตกเป็นทาสของการบริโภคเกินจำเป็น การเท่าทันความรู้สึกพอใจหรือไม่พอใจที่เกิดจากการได้หรือเสียทรัพย์สินเพื่อไม่ถูกรามรณะครอบงำ การรู้เท่าทันความโลภหรือความกลัวในจิตใจเพื่อสร้างสมดุลระหว่างการเสี่ยงและความปลอดภัยและการเข้าใจกฎธรรมชาติของทรัพย์สินว่าเป็นสิ่งไม่เที่ยงไม่มั่นคงเพื่อไม่ยึดติดมากเกินไป การบูรณาการสติทั้งสี่ด้านนี้จะช่วยให้การบริหารทรัพย์สินเป็นไปด้วยปัญญาและความสมดุล นำไปสู่ความเป็นอยู่ที่มีความสุขและยั่งยืน

เมื่อนำหลักสัมมาสติมาประยุกต์ใช้กับการบริหารทรัพย์สิน จะก่อให้เกิดการบริหารทรัพย์สินอย่างมีสติสัมปชัญญะ รู้เท่าทันความคิดและอารมณ์ของตนเอง ไม่ตกเป็นทาสของความโลภหรือการบริโภคเกินพอดี พระไพศาล วิสาโล (2561) กล่าวว่า การบริหารทรัพย์สินด้วยสัมมาสติคือการรู้จักคุณค่าแท้และคุณค่าเทียมของทรัพย์สิน รู้จักประมาณในการหา การใช้ การเก็บรักษาและการเผื่อแผ่ทรัพย์สิน ซึ่งนำไปสู่ความสุขที่แท้จริงและยั่งยืน

คุณค่าแท้ของทรัพย์สิน คือ การใช้ทรัพย์สินเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐาน เช่น ปัจจัยสี่ การศึกษา การรักษาพยาบาล และการพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมถึงการใช้ทรัพย์สินเพื่อสร้างประโยชน์แก่ผู้อื่นและสังคม ส่วนคุณค่าเทียม คือ การใช้ทรัพย์สินเพื่อแสดงสถานะทางสังคม การสะสมเพื่อความมั่งคั่ง หรือการใช้จ่ายเพื่อตอบสนองกิเลสและความต้องการที่ไม่มีที่สิ้นสุด การมีสัมมาสติช่วยให้บุคคลแยกแยะระหว่างคุณค่าแท้และคุณค่าเทียมของทรัพย์สินและใช้ทรัพย์สินอย่างมีคุณค่าสูงสุด

องค์ประกอบสำคัญของการบริหารทรัพย์สินด้วยสัมมาสติ ประกอบด้วย:

การแสวงหาทรัพย์สินอย่างชอบธรรม เป็นรากฐานสำคัญ เมื่อเราประกอบสัมมาอาชีวะด้วยความขยันหมั่นเพียรและไม่ประมาท เราจะสร้างความมั่งคั่งที่มีคุณค่าโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น

การใช้จ่ายด้วยสติและความพอเพียง คือศิลปะแห่งการดำรงชีวิต การรู้คุณค่าของเงิน ไม่ฟุ่มเฟือย และไม่หลงตามกระแสโลก จะนำมาซึ่งความสุขที่แท้จริงจากภายในจิตใจ

การออมทรัพย์อย่างรอบคอบ เปรียบกับการเตรียมร่มไว้ก่อนฝนตก การวางแผนระยะยาวและมีเงินสำรองฉุกเฉิน แสดงถึงปัญญาของผู้ที่เข้าใจธรรมชาติของเวลา

การแบ่งปันด้วยเมตตา เป็นจุดสุดยอดของการบริหารทรัพย์สิน การให้ทานและสนับสนุนสาธารณประโยชน์ไม่เพียงช่วยเหลือผู้อื่น แต่ยังชำระจิตใจให้บริสุทธิ์

เมื่อหลักทั้งสี่ประสานกัน จะสร้างวงจรแห่งความสุขที่ยั่งยืน นำพาเราจากความมืดมนแห่งความโลภและความกลัว สู่แสงสว่างแห่งความสงบและความภาคภูมิใจในการใช้ชีวิตที่มีความหมาย

การวิจัยด้านเศรษฐศาสตร์เชิงพฤติกรรม (Behavioral Economics) สนับสนุนแนวคิดเรื่องการใช้สติในการตัดสินใจทางการเงิน โดย Thaler และ Sunstein (2008) ชี้ให้เห็นว่า มนุษย์มักตัดสินใจทางการเงินโดยใช้อารมณ์และอคติทางความคิด (Cognitive Biases) มากกว่าการใช้เหตุผล การฝึกสติจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการลดอคติและการตัดสินใจที่ผิดพลาด ช่วยให้บุคคลมีการตัดสินใจทางการเงินที่รอบคอบและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

สรุปได้ว่า สัมมาสติในการบริหารทรัพย์สินหมายถึงการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเรื่องความระลึกรอบจากมรรคมืองค์แปดมาเป็นแนวทางในการจัดการการเงิน โดยบูรณาการหลักสติปัญญาสี่เพื่อให้รู้เท่าทันความต้องการทางกาย ความรู้สึก สภาวะจิตใจ และเข้าใจความไม่เที่ยงของทรัพย์สิน การบริหารทรัพย์อย่างมีสติประกอบด้วย 4 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การแสวงหาทรัพย์อย่างชอบธรรม การใช้จ่ายด้วยสติและความพอเพียง การออมทรัพย์อย่างรอบคอบ และการแบ่งปันด้วยเมตตา ซึ่งทั้งหมดนี้จะช่วยให้เกิดการแยกแยะระหว่างคุณค่าแท้และคุณค่าเทียมของทรัพย์สิน นำไปสู่การตัดสินใจทางการเงินที่รอบคอบ ไม่ตกเป็นทาสของความโลภหรือการบริโภคเกินพอดี ก่อให้เกิดความสุขที่แท้จริงและยั่งยืน

อนาถบิณฑิกเศรษฐี : แบบอย่างการบริหารทรัพย์สินตามหลักสัมมาสติ

อนาถบิณฑิกเศรษฐี หรือ สุตตตคหบดี เป็นอริยสาวกผู้สำคัญในสมัยพุทธกาล ชื่อ “อนาถบิณฑิกะ” มีความหมายว่า “ผู้เป็นที่พึ่งของคนอนาถา” ซึ่งสะท้อนถึงการเป็นผู้มีน้ำใจเอื้อเฟื้อ เพื่อแผ่ต่อผู้ยากไร้ เป็นเศรษฐีแห่งเมืองสาวัตถีที่มีความมั่งคั่งและมีชื่อเสียงในการบริหารทรัพย์สินอย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่ไปกับการเป็นผู้มีศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า จนได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่าเป็นเอตทัคคะด้านการเป็นทายกผู้ถวายทาน

ในพระไตรปิฎก มีบันทึกเรื่องราวของอนาถบิณฑิกเศรษฐีในหลายสูตร อนาถบิณฑิกเศรษฐีเกิดในตระกูลของเศรษฐีในเมืองสาวัตถี แคว้นโกศล ท่านได้พบกับพระพุทธเจ้าครั้งแรกที่เมืองราชคฤห์ ขณะไปเยี่ยมน้องภรรยา และได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าจนบรรลุโสดาบัน หลังจากนั้นท่านได้อาราธนาพระพุทธเจ้าไปประทับที่เมืองสาวัตถี และได้ซื้อพื้นที่สวนของเจ้าชายเซตในราคาแพงมาก ด้วยการบุทองคำเต็มพื้นที่เพื่อสร้างวัดถวายพระพุทธเจ้า ซึ่งต่อมาคือวัดเชตะวันมหาวิหาร (พระธรรมปิฎก, 2559)

อนาถบิณฑิกเศรษฐีบริหารทรัพย์สินตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ในปัจจุบัน) และสัมปรายิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ในอนาคตและภพหน้า) โดยยึดมั่นในหลักสัมมาสติอย่างเคร่งครัด (พระธรรมกิตติวงศ์, 2558) ท่านแสวงหาทรัพย์ด้วยความขยันหมั่นเพียรและสุจริต จัดสรรทรัพย์สินอย่างสมดุล ทั้งเพื่อการใช้สอยส่วนตัว การดูแลครอบครัว การป้องกันภัยพิบัติ และการทำบุญสร้างกุศล

พระพุทธเจ้าตรัสถึงการจัดสรรทรัพย์ของอนาถบิณฑิกเศรษฐีไว้ในกัณณกถสูตรว่า คุณุสถ์ควรแบ่งทรัพย์เป็น 4 ส่วน คือ ส่วนหนึ่งใช้จ่ายเลี้ยงตนและครอบครัว สองส่วนใช้ลงทุนประกอบการงาน และอีกส่วนหนึ่งเก็บไว้ใช้ยามจำเป็น แบบอย่างการบริหารทรัพย์สินของอนาถบิณฑิกเศรษฐีแสดงให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้สัมมาสติในการดำเนินชีวิตของคุณุสถ์ผู้ครองเรือน ซึ่งนำไปสู่ความสุขและความมั่งคั่งอย่างยั่งยืน

การใช้โภคทรัพย์ตามหลักอภิตตสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่นาถบิณฑิกเศรษฐี สะท้อนปรัชญาการดำรงชีวิตที่สมดุลและมีคุณค่า ไม่เพียงมุ่งสะสมทรัพย์สิน แต่ใช้จ่ายอย่างมีสติเพื่อสร้างประโยชน์สุขแท้จริง (พระมหาภูมิจัย วชิรเมธี, 2560) โดยหลักการแรกเน้นความรับผิดชอบต่อครอบครัว การใช้ทรัพย์เลี้ยงดูตนเอง บิดามารดา บุตรภรรยา และคนในปกครอง เป็นการแสดงความกตัญญูและสร้างรากฐานที่มั่นคงของสังคม หลักการที่สองขยายไปสู่มิตรสหาย การแบ่งปันความสุขกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงานเป็นการสร้างเครือข่ายความไว้วางใจ หลักการที่สามสอนการเตรียมพร้อม การใช้ทรัพย์ป้องกันภัยธรรมชาติและอันตรายต่าง ๆ แสดงถึงปัญญาและความรอบคอบ ไม่ว่าจะป้องกันภัย เงินฉุกเฉิน หรือระบบรักษาความปลอดภัย หลักการที่สี่เน้นหน้าที่ทางสังคม การทำพลี 5 อย่าง ในยุคปัจจุบันคือการมีส่วนร่วมในสังคม เสียภาษีซื้อสัตย์ ดูแลญาติและเป็นพลเมืองที่ดี และหลักการสุดท้าย คือ การยกระดับจิตใจผ่านการให้ทาน การสนับสนุนองค์กรการกุศลและกิจกรรมสาธารณประโยชน์เป็นการลงทุนในคุณธรรมที่นำความสุขแท้มาสู่ตนเองและผู้อื่น

หลักทั้งห้าเมื่อใช้ร่วมกัน ทำให้การใช้โภคทรัพย์เป็นไปอย่างสมดุล สร้างความสุขในปัจจุบันและรากฐานมั่นคงสำหรับอนาคต ทั้งในแง่วัตถุและจิตใจ สอดคล้องกับแนวทางชีวิตแบบองค์รวมตามพระพุทธศาสนา

อนาถบิณฑิกเศรษฐีเป็นแบบอย่างของการใช้ทรัพย์อย่างมีความสุขและสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวม ท่านไม่ยึดติดกับทรัพย์สินเงินทอง แม้จะเป็นมหาเศรษฐี ท่านยังดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อและยินดีสละทรัพย์เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ในช่วงท้ายของชีวิต เมื่อท่านประสบภาวะล้มละลายเนื่องจากภัยธรรมชาติและการช่วยเหลือผู้อื่น ท่านก็ไม่เศร้าโศกเสียใจ ยังคงยึดมั่นในธรรมและมีความสุขจากการปฏิบัติธรรม (พระไพศาล วิสาโล, 2561)

แบบอย่างของอนาถบิณฑิกเศรษฐีแสดงให้เห็นถึงการบริหารทรัพย์สินอย่างมีสัมมาสติใน 3 มิติหลัก คือ:

1. มิติด้านการหาทรัพย์: หาทรัพย์ด้วยความขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์สุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่น
2. มิติด้านการใช้ทรัพย์: ใช้ทรัพย์อย่างรู้คุณค่า พอประมาณ เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น
3. มิติด้านทัศนคติต่อทรัพย์: ไม่ยึดติดถือนั่นในทรัพย์ เห็นทรัพย์เป็นเครื่องมือสร้างประโยชน์ ไม่ใช่เป้าหมายของชีวิต

สรุปได้ว่า อนาถบิณฑิกเศรษฐีเป็นแบบอย่างการบริหารทรัพย์ตามหลักสัมมาสติในพุทธกาล ท่านเป็นมหาเศรษฐีผู้มีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อผู้ยากไร้จนได้รับยกย่องเป็นเอตทัคคะด้านทายก หลังพบพระพุทธเจ้าและบรรลุนิพพาน ท่านได้สร้างวัดเชตวันด้วยทองคำ ท่านบริหารทรัพย์ใน 3 มิติ หาทรัพย์สุจริต ใช้ทรัพย์อย่างรู้คุณค่าและไม่ยึดติดในทรัพย์ แม้ช่วงท้ายชีวิตล้มละลาย ท่านยังคงมีความสุขจากการปฏิบัติธรรม

บริบทสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 กับความท้าทายในการบริหารทรัพย์สิน

สังคมไทยในศตวรรษที่ 21 เผชิญกับความท้าทายหลายประการในการบริหารทรัพย์สิน อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี อิทธิพลหลักรัตน (2558) ชี้ให้เห็นว่า กระแสวัตถุนิยมและบริโภคนิยมที่แพร่หลายในสังคมไทยผ่านสื่อโฆษณาและสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้เกิดการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยและการก่อหนี้เพื่อการบริโภคที่ไม่จำเป็น

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีได้ส่งผลกระทบต่อการบริหารทรัพย์สินของคนไทย เทคโนโลยีทางการเงิน (FinTech) ทำให้การทำธุรกรรมทางการเงินสะดวกเร็วขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็ทำให้การใช้จ่ายและการก่อหนี้เป็นไปอย่างง่ายดายและขาดการไตร่ตรอง การชำระเงินผ่านแอปพลิเคชัน การกู้ยืมผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ และการช้อปปิ้งออนไลน์ที่เข้าถึงได้ตลอด 24 ชั่วโมง ล้วนเป็นปัจจัยที่ท้าทายการมีวินัยทางการเงินของคนไทย (Kumar, Dr. R., 2025)

ความท้าทายสำคัญในการบริหารทรัพย์สินของคนไทยในศตวรรษที่ 21 มีดังนี้:

1. ความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจและรายได้ จากการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานและเทคโนโลยี โดยเฉพาะการเติบโตของเศรษฐกิจแพลตฟอร์มและงานอิสระ (Gig Economy) ที่มักมีรายได้ไม่สม่ำเสมอและขาดความมั่นคงในระยะยาว
2. การเข้าถึงสินเชื่อที่ง่ายขึ้น นำไปสู่การก่อหนี้เกินตัวและปัญหาหนี้สินครัวเรือน โดยเฉพาะหนี้บัตรเครดิต หนี้ส่วนบุคคลและหนี้นอกระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยสูง
3. ค่าครองชีพที่สูงขึ้น โดยเฉพาะในเขตเมืองใหญ่ ทำให้การบริหารรายรับรายจ่ายมีความท้าทายมากขึ้น ราคาที่อยู่อาศัย ค่าเดินทางและค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ครัวเรือนมีภาระค่าใช้จ่ายสูงขึ้น
4. การบริโภคตามกระแสนิยมและสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้ขาดการไตร่ตรองถึงความจำเป็นและคุณค่าที่แท้จริง อิทธิพลของผู้มีอิทธิพลทางความคิด (Influencers) และการโฆษณาแฝงทำให้เกิดการบริโภคเพื่อแสดงสถานะทางสังคมมากขึ้น
5. การขาดความรู้ความเข้าใจในการลงทุนและการวางแผนทางการเงินระยะยาว รวมถึงความเสี่ยงจากการลงทุนในสินทรัพย์ทางเลือก เช่น สกุลเงินดิจิทัล (Cryptocurrency) และสินทรัพย์ดิจิทัล (Digital Assets) ที่มีความผันผวนสูง
6. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ทำให้วัยแรงงานต้องรับภาระในการดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น ในขณะที่ระบบบำนาญและสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุยังไม่เพียงพอ
7. ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมที่เพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจน การเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสทางเศรษฐกิจที่ไม่เท่าเทียม ส่งผลให้การเลื่อนชั้นทางสังคมเป็นไปได้ยากขึ้น

ในขณะเดียวกัน สังคมไทยมีพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่ได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนาและมีแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกันและไม่ประมาท ซึ่งสอดคล้องกับหลักสัมมาสติในพระพุทธศาสนา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและหลักสัมมาสติจึงเป็นรากฐานสำคัญที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารทรัพย์สินให้เหมาะสมกับบริบทสังคมไทยในศตวรรษที่ 21

สรุปได้ว่า สังคมไทยในศตวรรษที่ 21 เผชิญความท้าทายในการบริหารทรัพย์สินจากหลายปัจจัย ทั้งกระแสวัตถุนิยมและบริโภคนิยมที่แพร่หลายผ่านสื่อออนไลน์ การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีการเงิน (FinTech) ที่ทำให้การใช้จ่ายและก่อหนี้ง่ายขึ้น ความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจจากเศรษฐกิจแพลตฟอร์ม ค่าครองชีพที่สูงขึ้น การบริโภคตามกระแส

นิยม การขาดความรู้ด้านการลงทุน การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม สังคมไทยมีรากฐานวัฒนธรรมจากพระพุทธศาสนาและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการบริหารทรัพย์สินอย่างมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันและไม่ประมาท เพื่อรับมือกับความท้าทายในยุคปัจจุบัน

การประยุกต์ใช้หลักสัมมาสติในการบริหารทรัพย์สินตามแบบอย่าง อนาถบิณฑิกเศรษฐีในสังคมไทยปัจจุบัน

ในสังคมไทยปัจจุบันที่มีความผันผวนทางเศรษฐกิจและสังคม การบริหารทรัพย์สินอย่างมีสติตามหลักพุทธธรรมมีความสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะแนวทางของอนาถบิณฑิกเศรษฐี หรือ สุกตตะคหบดี ผู้เป็นอุปัฏฐากสำคัญในพุทธกาล หลักสัมมาสติเป็นองค์ประกอบสำคัญในมรรคมีองค์แปด ซึ่งเน้นการมีสติระลึกรู้ในปัจจุบันขณะ การพิจารณา กาย เวทนา จิตและธรรม

อนาถบิณฑิกเศรษฐีได้แสดงแบบอย่างการบริหารทรัพย์สินด้วยสัมมาสติผ่านหลักทิวฐธัมมิกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ในปัจจุบัน โดยเฉพาะการแบ่งทรัพย์สินเป็นส่วนคือ ส่วนหนึ่งใช้เลี้ยงตน เลี้ยงครอบครัวและคนที่ควรบำรุง สองส่วนใช้ลงทุนประกอบกิจการงานและอีกส่วนหนึ่งเก็บไว้ใช้ยามมีอันตราย การประยุกต์ใช้หลักสัมมาสติในการบริหารทรัพย์สินในสังคมไทยปัจจุบันจึงเริ่มจากการมีสติกำกับการใช้จ่าย การบริโภคอย่างพอเพียง ไม่ฟุ้งเฟ้อ รู้จักประมาณในการใช้ทรัพย์สินและมีสติในการวางแผนการเงินระยะยาว (พระมหาสมบูรณ วฑฒิกโร, 2561)

การมีสติในการจัดการทรัพย์สินยังสะท้อนถึงการลงทุนอย่างมีความรับผิดชอบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ประกอบมิชฉาชีพหรือลงทุนในธุรกิจที่ผิดศีลธรรม เช่น ธุรกิจค้าอาวุธ สิ่งเสพติด หรือธุรกิจที่เอาเปรียบสังคมและสิ่งแวดล้อม การลงทุนตามหลักสัมมาสติจึงคำนึงถึงความยั่งยืนและความรับผิดชอบต่อสังคม (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2560)

สำหรับการจัดสรรทรัพย์สินเพื่อการทำบุญหรือสาธารณประโยชน์ อนาถบิณฑิกเศรษฐี ถือเป็นแบบอย่างของการเป็นทานบดีที่ยิ่งใหญ่ ในสังคมไทยปัจจุบัน การบริจาคหรือจัดสรรทรัพย์สินเพื่อสาธารณประโยชน์ต้องทำด้วยสติ ไม่ใช่ทำตามกระแสหรือเพื่อต้องการหน้าตาทางสังคม แต่พิจารณาถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นอย่างแท้จริง (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2560)

นอกจากนี้ การมีสัมมาสติในการบริหารทรัพย์สินยังหมายถึงการรู้เท่าทันภาวะเศรษฐกิจ ความเสี่ยงทางการเงิน และไม่หลงมัวเมาในทรัพย์สินที่มี ตระหนักถึงความไม่เที่ยงของทรัพย์สินเงินทอง ความไม่แน่นอนของตลาดการลงทุน รวมถึงการวางแผนสำหรับอนาคตและความเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น (พระมหาสมบูรณ วฑฒิกโร, 2561)

สรุปได้ว่า การประยุกต์หลักสัมมาสติในการบริหารทรัพย์สินแบบอนาถบิณฑิก เศรษฐีเน้นการแบ่งทรัพย์สินอย่างสมดุล ส่วนหนึ่งเพื่อดำรงชีพ สองส่วนเพื่อลงทุนและอีกส่วนสำรองยามฉุกเฉิน สังคมไทยปัจจุบันสามารถประยุกต์ใช้ผ่านการมีสติในการใช้จ่ายอย่างพอเพียง การลงทุนที่มีจริยธรรมไม่เบียดเบียน การบริจาคอย่างมีเป้าหมายชัดเจนและการตระหนักถึงความไม่เที่ยงของทรัพย์สินเพื่อวางแผนการเงินอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการบริหารทรัพย์สินตามแบบอย่างอนาถบิณฑิกเศรษฐี

การบริหารทรัพย์สินอย่างมีความสุขด้วยสัมมาสติตามแบบอย่างของอนาถบิณฑิกเศรษฐีเป็นทางเลือกที่มีคุณค่าสำหรับสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 ที่เผชิญกับความท้าทายทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรอบด้าน การประยุกต์ใช้หลักสัมมาสติในการบริหารทรัพย์สินช่วยให้บุคคลมีความสุขระหว่างการแสวงหาความมั่งคั่งทางวัตถุกับความสุขทางจิตใจ ไม่ตกเป็นทาสของกระแสวัตถุนิยมและบริโภคนิยม

อนาถบิณฑิกเศรษฐีเป็นแบบอย่างของผู้ที่ประสบความสำเร็จทั้งด้านทรัพย์สินเงินทองและความสุขในชีวิต ท่านแสวงหาทรัพย์ด้วยความสุจริต ใช้จ่ายอย่างพอประมาณ จัดสรรทรัพย์อย่างเหมาะสม และแบ่งปันทรัพย์เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่นและสังคม ทั้งหมดนี้ดำเนินไปด้วยสัมมาสติที่คอยกำกับและควบคุมให้อยู่ในกรอบของความดีงาม

สำหรับสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 การนำหลักสัมมาสติมาประยุกต์ใช้ในการบริหารทรัพย์สินไม่เพียงแต่เป็นการสืบสานคุณค่าทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมของสังคมไทย แต่ยังเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการรับมือกับความท้าทายทางเศรษฐกิจและสังคมในยุคปัจจุบัน การมีสติในการแสวงหาทรัพย์ การใช้จ่ายทรัพย์ การออมและการลงทุน รวมถึง การแบ่งปันทรัพย์ จะนำไปสู่ความมั่นคงทางการเงินและความสุขที่แท้จริงและยั่งยืน

การศึกษาวិเคราะห์แนวทางการบริหารทรัพย์สินของอนาถบิณฑิกเศรษฐีและการประยุกต์ใช้ในสังคมไทยปัจจุบันแสดงให้เห็นว่า หลักธรรมในพระพุทธศาสนามีความเป็นสากลและทันสมัย สามารถนำมาปรับใช้ได้ในทุกยุคทุกสมัย แม้ในสังคมที่มีความซับซ้อนและเต็มไปด้วยเทคโนโลยีเช่นปัจจุบัน แก่นแท้ของการบริหารทรัพย์สินอย่างมีความสุขไม่ได้อยู่ที่การมีทรัพย์สินมากน้อยเพียงใด แต่อยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับทรัพย์สิน กล่าวคือ การไม่ตกเป็นทาสของทรัพย์ การใช้ทรัพย์เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและสังคมและการมีความสุขจากการมีทรัพย์พอเพียงและการแบ่งปัน

หลักสัมมาสติทำให้การบริหารทรัพย์สินดำเนินไปอย่างสมดุลและยั่งยืน ช่วยลดความเครียดและความวิตกกังวลเกี่ยวกับการเงิน ป้องกันการตกเป็นเหยื่อของกระแสบริโภคนิยมและการตัดสินใจทางการเงินที่ผิดพลาด ส่งเสริมการใช้ทรัพย์อย่างมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ และนำไปสู่ความพึงพอใจและความสุขที่แท้จริง

บทสรุป

สังคมไทยในศตวรรษที่ 21 เผชิญปัญหาหนี้สินครัวเรือนสูงถึงร้อยละ 89.3 ของ GDP อันเนื่องมาจากความรู้ทางการเงินต่ำ กระแสวัตถุนิยมและการขาดมิติทางจิตใจในการบริหารทรัพย์สิน หลักสัมมาสติในการบริหารทรัพย์สินประกอบด้วย การบูรณาการสติปัญญาฐานสี่ ได้แก่ การตระหนักรู้ความต้องการที่แท้จริง การเท่าทันความรู้สึกรู้สีกต่อการได้เสียทรัพย์สิน การรู้เท่าทันกิเลสในจิตใจ และการเข้าใจธรรมชาติไม่เที่ยงของทรัพย์สิน การบริหารทรัพย์สินด้วยสัมมาสติประกอบด้วย 4 องค์ประกอบสำคัญ คือ การแสวงหาทรัพย์อย่างชอบธรรม การใช้จ่ายด้วยสติและความพอเพียง การออมทรัพย์อย่างรอบคอบและการแบ่งปันด้วยเมตตา

อนาถปิณฑิกเศรษฐีเป็นแบบอย่างของการบริหารทรัพย์สินตามหลักสัมมาสติใน 3 มิติ คือ การหาทรัพย์ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต การใช้ทรัพย์อย่างพอประมาณและเป็นประโยชน์ และการไม่ยึดติดในทรัพย์ ท่านบริหารทรัพย์สินตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ โดยแบ่งทรัพย์เป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนหนึ่งใช้เลี้ยงตนและครอบครัว สองส่วนใช้ลงทุนประกอบการงาน และอีกส่วนหนึ่งเก็บไว้ใช้ยามจำเป็น นอกจากนี้ ท่านใช้ทรัพย์ตามหลักกาทิตสูตร โดยเลี้ยงดูครอบครัว แบ่งปันมิตรสหาย ป้องกันภัย ทำพลีทั้ง 5 และสนับสนุนผู้ทรงศีล ท่านเป็นตัวอย่างของการมีความสุขแท้จริงจากการใช้ทรัพย์อย่างสมดุลและไม่ยึดติด

การประยุกต์ใช้หลักสัมมาสติในการบริหารทรัพย์สินในสังคมไทยปัจจุบันสามารถทำได้หลายแนวทาง ได้แก่ การแสวงหาทรัพย์ด้วยสัมมาอาชีวะและความซื่อสัตย์ การบริโภคอย่างมีสติไม่ตกเป็นทาสของกระแสวัตถุนิยม การออมและลงทุนอย่างรอบคอบและมีจริยธรรม การแบ่งปันทรัพย์เพื่อประโยชน์ส่วนรวมและการใช้เทคโนโลยีทางการเงินอย่างมีสติ การบริหารทรัพย์สินตามแนวทางนี้ไม่เพียงสอดคล้องกับรากฐานพระพุทธศาสนาของสังคมไทย แต่ยังสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ช่วยสร้างสมดุลระหว่างความมั่งคั่งทางวัตถุและความสุขทางจิตใจ ลดความเครียดทางการเงิน และนำไปสู่ความมั่นคงทางการเงินและความเป็นอยู่ที่ยั่งยืน

รายการอ้างอิง

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2563). *คู่มือการวางแผนการเงินส่วนบุคคล*. กรุงเทพฯ : ธนาคารแห่งประเทศไทย.

“_____”. (2564). *การสำรวจทักษะทางการเงินของคนไทย ปี 2563*. กรุงเทพฯ : ธนาคารแห่งประเทศไทย.

- “_____”. (2565). รายงานเศรษฐกิจและการเงิน ไตรมาสที่ 3 ปี 2564. กรุงเทพฯ : ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- พระครูอนุกุลกัลยาณกิจ. (2560). หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมหลักแห่งเศรษฐศาสตร์. *วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์*, 3(1), 22-33.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2558). *อนาถบิณฑิกเศรษฐี: ต้นแบบเศรษฐีผู้มีศรัทธามั่นคง*. กรุงเทพฯ : เลียงเชียง.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ (พิมพ์ครั้งที่ 29)*. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- “_____”. (2560). *ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก: หมวดพุทธศาสตร์*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย (พิมพ์ครั้งที่ 47)*. นครปฐม : มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต).
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต). (2560). *ทาน ศีล ภาวนา: หลักการให้ทานตามแนวพุทธ*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระไพศาล วิสาโล. (2561). *พุทธเศรษฐศาสตร์ : แนวทางการบริหารทรัพย์สินตามหลักพุทธธรรม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระมหาภูมิจัย วชิรเมธี. (2560). *ธรรมะติดปีก: ธรรมเทศนาเรื่องทรัพย์กับธรรม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ปรมาณู.
- พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร. (2561). *พุทธธรรมกับการพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อิทธิเทพ หลินวรัตน์. (2558). การโฆษณา: วัฒนธรรมการบริโภคในสังคมไทย. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ*, 2(2), 63-74.
- Kumar, Dr. R., Sanwal, Dr. R., Sharma, Dr. P., Mr.Avinash, Chauhan, K., Gupta, Ms. T., & Maurya, Dr. S. K. (2025). The Evolution and Impact of Financial Technology (Fintech) on Global Financial Services. *Journal of Informatics Education and Research*, 5(1), 1113-1117.
- Thaler Richard H., and Sunstein Cass R. (2008). Libertarian Paternalism, Externalities, and the “Spirit of Liberty”: How Thaler and Sunstein Are Nudging Us toward an “Overlapping Consensus”. *Cambridge University Press*, 36(1), 263-295.